

کاوش و گروهش؛ مطالعه موردی زندگی و آثار مراد ویلفرد هوفمان^۱

عباس احمدوند^۲

سعادت غضنفری^۳

چکیده

اسلام بر اثر آموزه‌های اصیل و کاربردی‌اش از آغاز ظهورش موضوع کنج‌کاوی‌های جویندگان حقیقت بوده است؛ چنان‌که بسیاری از پژوهش‌گران غربی سده‌های اخیر به انگیزه‌های گوناگون، گوشه و کنار آن را بررسی کرده و شماری از آنان بدان گراییده‌اند. باری، آگاهی اندکی درباره دلایل کاوش‌ها و گرایش هوفمان به اسلام در آثار پژوهش‌گران یافت می‌شود. جست‌وجو درباره چگونگی مسلمان شدن نامسلمانان غربی، کار نادی نیست، اما بررسی تحلیلی و موشکافانه دلایل گروهش و چگونگی اسلام‌آوری هوفمان و اندیشه‌های اسلام‌شناسانه و آثار اسلام‌شناختی او، کاری نوپدید است. این مقاله به پاسخ‌گویی چستی همین دلایل می‌پردازد. گمان می‌رود کیش‌های اسلام و رانش‌های مسیحیت از این دلایل بوده باشد. به تعبیر دیگر، هوفمان نخست بر اثر کمبودهای آیین نیاکانی‌اش از آن جدا شد و در کند و کاوهای حقیقت‌خواهانه‌اش، به اسلام رسید و گرایید. با بررسی گونه‌شناختی و مطالعه موردی زندگی و آثار مراد ویلفرد هوفمان به چگونگی اسلام آوردن این شخصیت برجسته علمی و کاتولیک متعصب بر اثر مطالعه قرآن کریم و مشاهده زندگی مسلمانان، می‌توان پاسخ گفت. او آثار فراوانی در این باره پدید آورد و اندیشه‌های اسلامی را درونی کرد؛ چنان‌که به اجرای مناسک و عبادات اسلامی، بسیار ملتزم بود.

۱. این مقاله بخشی از طرح پژوهشی زندگی و آثار مستشرقان مسلمان است که با پشتیبانی صندوق حمایت از پژوهش‌گران و صنعت‌گران (شماره ۰۱۷۲۰۰۱۹) به سامان رسیده است.

۲. استادیار دانش‌گاه شهید بهشتی. a_ahmadvand@sbu.ac.ir

۳. مدرس دانش‌گاه پیام نور واحد شیراز. s.g.tarikh@gmail.com

تاریخ دریافت: ۹۴/۱۱/۲۶ تاریخ پذیرش: ۹۵/۱/۱۷

کلیدواژگان

مراد ویلفرد هوفمان، اسلام در غرب، گروش به اسلام، مسیحیت، اسلام شناسی، خاورشناسی.

مقدمه

اسلام از دیرباز با انگیزه‌های استعماری، تبشیری، پدیدارشناختی و... موضوع تحقیق غربیان و شرقیان بوده است؛ چنان‌که اکنون نیز با روی‌کردهای جدید آن را برمی‌رسند. جهان‌شمولی، سادگی، معقولیت و عملی و شفاف بودن تاریخچه این دین و برکناری متن مقدس آن از ابهام و تحریف و خصال اخلاقی پیامبر ﷺ و امامان علیهم‌السلام، موجب گرایش بسیاری از نامسلمانان به آن و حتی تغییر کیش آنان شده است. برخی از کسانی که اسلام را دین خویش برگزیده و به جرگه مسلمانان پیوسته‌اند، با مطالعه و تحقیق و از سر تدبر و تعقل در این مسیر گام نهاده‌اند؛ یعنی با بررسی مقایسه‌ای (تطبیقی) ادیان گوناگون، نخست ضعف‌ها، مشکلات و ابهامات دین نیاکانی خویش را دریافته و در مسیر جست‌وجو برای یافتن جایگزین، به دلایلی اسلام را برگزیده‌اند. ویلفرد هوفمان^۱ پژوهش‌گر و دیپلمات آلمانی، از این دست افراد است.

وی بیش از سی سال در خانواده‌ای کاتولیک پرورش یافت، اما چرا دین پدرانش را رها کرد و به چه دلایلی اسلام را به جای آن برگزید و پس از مسلمان شدنش اندیشه‌های او تا چه اندازه‌ای دگرگون شد و چگونه در زندگی‌ای مسلمانانه‌اش بازتابید؟ آیا دیدگاه‌های پژوهشی او در آثار اسلام‌شناختی‌اش هم‌دلانه است؟ این پژوهش اثبات می‌کند به‌رغم تبلیغات معاندان، ماهیت واقعی اسلام و ویژگی‌های برترش آن از چشم جویندگان حقیقت دور نمانده است و نخواهد ماند. بنابراین، پس از شرح زندگی‌نامه ویلفرد هوفمان، به دافعه مسیحیت و جاذبه اسلام و اندیشه‌های اسلامی و آثار اسلام‌شناختی این مستشرق مسلمان می‌پردازد.

1. Murad Wilfred Hofmann.

زندگی‌نامه هوفمان

مراد ویلفرد هوفمان ششم جولای ۱۹۳۱ در آشافنبورگ^۱ ایالت بایرن^۲ آلمان در خانواده متعصب کاتولیک زاده شد (هوفمان^۳، ۱۳۷۶؛ بی‌نا، ۱۳۸۱، ۱۲۷-۱۲۶) و زمانی در نیویورک زیست و دوره تحصیلات مقدماتی‌اش را در کالج یونیون^۴ شنکتدی^۵ به سرانجام رساند (کالیندو^۶، ۲۰۱۰، ۳۳۲). پس از آن دست‌یار پژوهشی اصلاح آیین دادرسی مدنی فدرال شد (۱۹۵۸-۱۹۵۱) و مدرک تحصیلی‌اش را در زمینه حقوق امریکایی از دانش‌کده حقوق دانش‌گاه هاروارد (۱۹۶۰) و مدرک دکتری‌اش را در رشته حقوق از دانش‌گاه مونیخ دریافت (۱۹۵۷) (منظور علم^۷ و محمدخان^۸، ۲۰۰۵، ۲۶۱). وی هم‌چنین مدیر بخش اطلاعات ناتو در بروکسل (۱۹۸۷-۱۹۸۳) و از ۱۹۶۰ سفیر آلمان در الجزایر و پس از این، سفیر مراکش (۱۹۹۰-۱۹۹۴) بود. افزون بر این، در سوئیس، فرانسه و یوگسلاوی کاردار و سفیر آلمان بود (۱۹۶۱، ۱۹۹۴) (مطالعات اسلامی^۹، ۱۹۹۸، ۳۷، ۲۶۲؛ بی‌نا، ۱۳۸۱، ۱۲۷-۱۲۶).

هوفمان کار حرفه‌ای خود را در جایگاه دیپلمات آلمانی و افسر ناتو پانزده سال پس از مسلمان شدنش دنبال کرد؛ چنان‌که از کارل کارستنس^{۱۰} رئیس جمهوری آلمان نشان لیاقت گرفت (۱۹۸۴). دولت آلمان از نشر کتاب او با عنوان *خاطرات یک مسلمان آلمانی*^{۱۱} پشتیبانی کرد و این کتاب در کشورهای گوناگون پخش شد (هوفمان، ۱۹۹۸، ۶۰). هوفمان عضو نهادهایی مانند شورای مرکزی مسلمانان در کلن آلمان (هیئت مشاوران)، مؤسسه سلطنتی «اندیشه اسلامی آل‌البیت» آلمان (از ۱۹۹۴) (گرهاردس، ۲۰۰۷، ۱۳۴)، شورای شریعت «بانک بین‌المللی ساریوو (تا ۲۰۰۹)، مؤسسه تحقیقاتی

-
1. Aschaffenburg.
 2. Bayern.
 3. Hofmann.
 4. Union.
 5. Schenectady.
 6. Caliendo.
 7. ManzoorAlam.
 8. Mohammad Khan.
 9. Islamic Studies.
 10. Carl Carstens.
 11. Diary of a German Muslim.

دانشگاه بین‌المللی اسلامی در اسلام‌آباد پاکستان، عضو هیئت مشورتی مجله «هم‌درد اسلامی» کوس کراچی (از ۲۰۱۰) بوده است (برگرفته از پایگاه حاوی بیوگرافی مراد هوفمان به آلمانی).^۱

وی مشاور و عضو افتخاری «شورای مرکزی مسلمانان آلمان»^۲ (زهتمایر^۳، ۲۰۰۵، ۳۴۷) بود که به حکم ملک عبدالله دوم در امان وی را پاس داشتند (گرهاردس^۴، ۲۰۰۷، ۱۳۴). ایمان مازیک رئیس شورای مرکزی مسلمانان آلمان در این باره می‌گوید: «این تقدیر از سوی شاه اردن بر اشتیاق هوفمان در جهان اسلام می‌افزاید. ما از اینکه چنین انسانی را در میان خود داریم، به خود افتخار می‌کنیم». هوفمان از ۱۹۹۴ عضو بنیاد تفکر اسلامی اردن است و پیوسته در سمپوزیوم سالانه آن شرکت می‌کند. موضوع اخیر این کنفرانس «گفتمان مسیحی-اسلامی» بود که پروفسور ریشارد هاینسمان^۵، پروفسور دیتمار میت^۶ و پروفسور مارتین آرنه^۷ از بنیاد کاتولیکی ایگن بیسر^۸ (در مونیخ) در آن شرکت کردند. بازدید کرانه شرقی بحر المیت از برنامه‌های حاشیه‌ای این کنفرانس بود که [بنابر ادعای مسیحیان] عیسی مسیح در آن جا تعمید داده شده است (ترجمه خیر پایگاه آلمانی زبان «De Islam»^۹).

گروش به اسلام

برای تبیین دقیق علل، زمینه‌ها و هدف‌های گروش او به اسلام نخست باید دلیل کناره‌گیری او از دین پدرانش روشن شود. هم‌چنین باید به چستی عواملی گرایش او به اسلام پاسخ گفت.

1. www.muradwilfriedhofmann.de
2. Zentralrat der Muslime in Deutschland /ZMD
3. Zehetmair.
4. Gerhards.
5. Richard Heinzmann.
6. Dietmar Mieth.
7. Martin Arneht.
8. Eugen Biser.
9. www.islam.de/16525.php

۱. رانش‌های مسیحیت

ویلفرد هوفمان مسیحی کاتولیک و از تربیتی دینی برخوردار بود، اما برخی از باورها آموزه‌های مسیحی برایش ناپذیرفتنی می‌نمود و نمی‌توانست آنها را بپذیرد. مانند آموزه سه اقنوم (پدر، پسر، روح القدس) یا تثلیث^۱. او برای رفع ابهام‌هایش به ویژه درک شهودی خداوند (پدر / آب) به استفسار آثار فیلسوفانی همچون ویتگنشتاین^۲، پاسکال^۳ و کانت پرداخت (هوفمان، ۱۹۹۳، ۱۳)، اما به درکی صحیح در این باره دست نیافت. هم‌چنین پاس‌خ‌ش را در کتب مقدس یهود نیافت و منابع مسیحی هم او را قانع نکردند. آموزه‌های کلیسای سنت پل نیز درباره حضرت عیسی، نزد او خردناپذیر می‌نمود؛ یعنی نمی‌توانست آن حضرت را فرزند خدا (پسر / ابن) بداند^۴. از سوی دیگر، خداشناسی مسیحیت و توصیه کلیسای سنت پل و آبای کلیسا به ارتباط با خدا، او را از مسیحیت دورتر می‌کرد. او نمی‌توانست بپذیرد که پدران کلیسا «تنها رابط» میان انسان و خدایتند. او روش آنان را درباره آموزش گناهان و اعتراف در کلیسا نمی‌پذیرفت (هوفمان، ۱۹۹۸، ۴۰).

۲. کشش‌های اسلام

مراد ویلفرد هوفمان پس از پی بردنش به کمال نیافتگی «دکترین» مسیحیت و ضعف‌های نظری و عملی بنیادینش، آن را کنار گذاشت و به مطالعه تطبیقی ادیان پرداخت؛ چنان‌که اسلام در نظرش معقول نمود. او نخست به دنبال رفع ابهامات دکترین مسیحیت و پاسخ پرسش‌هایش بود که تک‌تک آنها در آموزه‌های اسلامی از میان رفت و پاسخ یافت. هوفمان دریافت که اسلام کامل‌ترین دین است و بدان گرایید. مهم‌ترین عامل گرایش هوفمان به اسلام، غنای این دین در محورهای زیر بود:

۲-۱. ارتباط با خدا

بنیادی‌ترین ابهام دینی هوفمان، از چگونگی ارتباط انسان با خدا سرچشمه

1. Trinity.

2. Wittgenstein.

3. Pascal.

4. www.salaam.co.uk/themeofthefmonth/june02_index.php?l=22

می‌گرفت؛ یعنی نقش کلیسای مسیحی در جایگاه واسطه فیض الهی نزد او پذیرفتنی نبود. مطالعه قرآن و تدبر در آیاتش، در این زمینه به او راه نمود؛ چنان‌گه می‌گوید: «من مطالعه قرآن را در این مدت حتی برای یک روز ترک نکردم». آیه ۳۸ سوره مبارکه نجم، بیش از دیگر آیات چشم او را بر واقعیت ارتباط انسان با معبودش گشود: «هیچ کس بارگناه دیگری را (در قیامت) به دوش نخواهد گرفت^۲». هوفمان به روشنی دریافت که به‌رغم گفته پدران کلیسا^۳، تنها اعمال خود انسان‌ها سرنوشتشان را رقم خواهد زد و کشیشان کلیددار «ملکوت اعلا» و واسطه بخشش گناهان پیروان نخواهند بود (هوفمان، ۱۹۹۸، ۳۹). او عزت نفس انسان را به‌خوبی در اسلام دریافت و از اعتراف به گناه نزد کشیشان که مایه زبونی انسانی در برابر هم‌نوع خودش است، بیزار است و به همین دلیل می‌گفت: «در اسلام مؤمن آزاد و پرتعالی است» (هوفمان، ۱۹۹۸، ۳۹).

۲-۲. خداشناسی و شریعت اسلامی

دیگر عامل جذب هوفمان به اسلام که از طریق مطالعه قرآن به دست آمد، خداشناسی (آفریننده یگانه و یکتا)، هستی‌شناسی و آموزه‌های اخلاقی اسلام بود (هوفمان، ۱۹۹۸، ۴۰). او خود به سهم فراوان خداشناسی اسلامی در این باره اشاره کرده است: «من اسلام را با چشم‌های خویش، در باوری خالص و بکر پیرامون خدایی که خالق همه مخلوقات است و هیچ چیز و هیچ کس را شبیه دیگری نیافریده و خود نیز مخلوق نیست، دریافتم...» (همان).

هم‌چنین سرشاریِ شرع اسلامی از آموزه‌های گوناگون برای زندگی، او را خشنود ساخت؛ چنان‌که این معارف را «زرناب» خوانده است (هوفمان، ۱۹۹۷، ۵۵-۵۱). از سوی دیگر، عبادات و سلوک زندگی مسلمانان او را به سوی اسلام کشاند. او هم‌زمان با مبارزات استقلال الجزایر در آن‌جا بود و به‌نیکی تازگی این آموزه‌ها را دریافت؛ یعنی با مشاهده نظم، انضباط و خلوص مسلمانان الجزایر در رمضان مبارک، به دیدگاهی ناب

1. www.salaam.co.uk/themeofthefmonth/june02_index.php?l=22

۲. «لَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى (نجم، آیه ۸۳).

۳. آیین «اعتراف» از شعائر مسیحی است که پس از تعمید، راه حلی عاجل و خالص برای رفع حس گناه است. مسیح کلید ملکوت آسمان‌ها را به حواریانش سپرده بود و نهاد دینی کلیسا، نخست مدعی انتقال این کلید از حواریان به اسقفان صدر تاریخ مسیحیت شد. این کلید سده دوازدهم میلادی از اسقفان به کشیشان هم رسید.

درباره اسلام رسید که آن را در هیچ دانش‌گاهی نیاموخته بود. هوفمان شیفته آموزه‌های الهیاتی اسلام شد و از اینکه مسلمانان الجزایر در اوج درد و رنج به خدای بزرگ توکل می‌کردند و خود را پیروز راه آزادی می‌دانستند و به‌رغم مشکلات فراوانشان، انسانیت را از یاد نمی‌بردند، شگفتی‌زده بود و می‌گفت: «من شاهد صبر و انعطاف‌پذیری مردم الجزایر در مواجهه با درد و رنج شدید، نظم و انضباط آنها را در طول ماه رمضان، اعتماد به نفسشان برای پیروزی و هم‌چنین انسانیتشان به‌رغم مشکلات بودم» (هوفمان، ۱۹۹۳، ۱۳-۲۵).

۲-۲. جهان‌شمولی اسلام

خاستگاه دیگر عامل کیش اسلام نزد هوفمان، هنر اسلامی بود. او از دریچه هنر اسلامی جهان‌شمولی این دین را دریافت؛ چنان‌که درباره راز جذابیت هنر اسلامی می‌گوید: «راز جذابیت بسیار آن در وهله نخست، حاکی از تبلور جهان‌شمولی دین اسلام در تجلیات هنری، خوش‌نویسی، معماری مساجد و خانه‌ها، تزئینات اسلیمی و طرح فرش‌ها و برنامه‌ریزی شهری است»^۱. دیدن جذابیت هنر به کاررفته در بناها به‌ویژه مساجد و هنرهای زیبا و الهام آن از سبک زندگی اسلامی، در او تأثیر گذارد؛ چنان‌که به تلاش بیش‌تر برای تحقیق تطبیقی هم‌زمان درباره آموزه‌های مسیحی و اسلام پرداخت. او در بررسی خود به ناهم‌گونی آشکار مبانی نظری (تئوریک و آکادمیک) و عملی (زندگی و رفتار مؤمنان) این دو دین پی برد. ضعف‌های دکتربین مسیحی و آموزه‌های کلیسای سنت پل^۲، ضعف خداشناسی مسیحیت، فقر منابع دینی (تورات و انجیل) و فلسفی (آثار ویتگنشتاین، پاسکال و کانت و...)، زمینه را برای نزدیک‌تر شدن او به اسلام فراهم کرد (هوفمان، ۱۹۹۳، ۱۳). هوفمان با آگاهی‌های برآمده از مطالعه قرآن، تاریخ اسلام و حقوق اسلامی، بسیار شیفته اسلام و آموزه‌هایش شد (هوفمان، ۱۹۹۸، ۳۹). باری، روی کرد اسلامی مراد ویلفرد هوفمان به قرآن، شرع اسلامی، زندگی مسلمانان و هنر اسلامی او را به این نتیجه رساند که آموزه‌های اسلام الگوی شایسته زندگی است (هوفمان، ۲۰۰۳، ۱۱-۱۲).

1. www.salaam.co.uk/themeofthemonth/june02_index.php?l=22

2. www.salaam.co.uk/themeofthemonth/june02_index.php?l=22

اسلام آوردن

هوفمان نخستین بار در الجزایر (۱۹۶۰-۱۹۶۱ م) با اسلام و مسلمانان روبه‌رو (بی‌نا، ۱۳۸۱، ۱۲۷-۱۲۶) و پس از مشاهده زندگی مسلمانان و نمود آموزه‌های اسلامی در زندگی آنان، شیفته اسلام شد؛ چنان‌که پس از این، به مطالعه کتب اسلامی به‌ویژه قرآن روی آورد و بر اثر تدبر و تفحص ژرف‌کاوانه‌اش، سرانجام به درکی اصیل درباره بسیاری از آموزه‌های اسلامی دست یافت. او در زادروز هجده‌سالگی فرزندش (۱۹۸۰ م)، دوازده صفحه درباره آموزه‌های اعتقادی اسلام نوشت و آن را بر محمد احمد رسول، امام مسلمانان کُن عرضه کرد. نوشته‌های او شگفتی امام آن‌جا را برانگیخت و دانست که او مسلمان است. چند روز پس از این (۲۵ سپتامبر ۱۹۸۰)، هوفمان در مرکز اسلامی کلن «شهادتین» گفت و مسلمان شد (هوفمان، ۱۹۹۸، ۲۷). او مذهب اهل سنت را پذیرفت و نام اسلامی «مراد» را بر او نهادند (هوفمان، ۲۰۰۷، ۲۲۶). او با تتبع و تفحص و دید باز، اسلام را برگزید:

من اسلام را با چشم‌های خویش، در باوری خالص و بکر پیرامون خدایی که خالق همه مخلوقات است و هیچ چیز و هیچ کس را شبیه دیگری نیافریده و خود نیز مخلوق نیست، دریافتم. در مقابل خداشناسی مسیحیت و باور به تثلیث، قرآن به من شفاف‌ترین و بهترین تصویر از انسان، خدا و روابط آن دو را داد. مبانی وجودشناسی قرآن و آموزه‌های اخلاقی آن را بسیار باور داشته و از آن تأثیر پذیرفته‌ام؛ به گونه‌ای که می‌توانم از این مبانی مانند طلای ناب بی‌بدیل یادکنم. بر این مبنا هیچ شک و تردید پیرامون محمد ﷺ و رسالتش ندارم (هوفمان، ۱۹۹۸، ۴۰).

مسلمانی کردن

هوفمان افزون بر پاس داشت شئون اسلامی، به مناسک دینی (نماز، روزه، حج و...) ملتزم است؛ چنان‌که بارها حج گزارد و در آیین نمازهای جماعت، شرکت می‌کند (سید، ۲۰۱۰، ۶۱، ۱۵۱ و ۱۵۷). او به اندازه‌ای در ایمانش راسخ است که مأموریت‌های حرفه‌ای و اوضاع محیط‌های غیر اسلامی، از شریعت‌مداری بازش نمی‌دارد؛ چنان‌که بارها از نوشیدن مشروبات الکلی در محافل خصوصی پرهیز کرده است. هنگامی که در کالج نیویورک درس می‌خواند، راننده مستی به او برخورد کرد (۱۹۵۱ م). از این رو،

می‌توان گفت هوفمان به‌ویژه از مشروبات الکلی آسیب دیده (هوفمان، ۱۹۹۸، ۶۰) و منتقد سخت مصرف این مشروبات است.

اسلام‌شناسی

هوفمان پس از یادآوری خاستگاه مشترک یهودیت، مسیحیت و اسلام (خاورمیانه و خاور نزدیک)، با شگفتی می‌گوید: چرا اروپاییان اسلام را پدیده غربی می‌بینند؟ اسلام از ۷۱۱ میلادی در اروپا ظاهر شد و از دیوارهای شمال آفریقا از طریق اندلس تا اروپای شرقی به‌ویژه بوسنی پیش رفت (سده‌های دوازدهم و سیزدهم) (برگرفته از پایگاه خبری جامعه المصطفی العالمیه^۱). او اسلام را الگویی برای زندگی و تنها راه حل خارج شدن از بحران‌های دامن‌گیر غرب می‌داند (هوفمان، ۲۰۰۳، ۱۱-۱۲).

از این رو، به‌رغم معاندان غربی، به‌گسترش فراگیر اسلام در غرب معترف است و باور دارد اسلام تغییر نکرده، بلکه تنها انگاشته‌های مردم درباره‌اش دگرگون شده است. او روی داد یازدهم سپتامبر را سرآغاز تحولی عظیم در جهان می‌داند؛ زیرا سیاست‌مداران (جرج بوش^۲، تونی بلر^۳ و شرودر^۴) را بر این داشته که اسلام را «دینی جهانی» بخوانند (بی‌نا، ۱۳۸۱، ۱۲۷-۱۲۶). او اذعان می‌کند که روی‌کرد غربیان به اسلام، به شکل شگفتی‌برانگیزی افزایش یافته؛ چنان‌که درخواست ترجمه قرآن پس از روی داد یادشده، یک هزار درصد رشد کرده و بسیاری از کتب اسلامی نیز منتشر شده است. او انگیزه بیش‌تر محققان و مطالعه‌گران اسلام را بازشناسی این دین و مسلمانان به انگیزه دست‌یابی به راه‌بردی مناسب برای تعامل با آنان می‌داند که خواسته و ناخواسته به شناخت بیش‌ترشان با اسلام و واکنش بهتر در برابرش می‌انجامد (بی‌نا، ۱۳۸۱، ۱۲۷-۱۲۶).

هوفمان پس از تحقیقات گسترده شخصی و با توجه به ضعف دیگر ادیان، برخورد ادیان را در قرن ۲۱ پیش‌بینی کرده بود و از سوی دیگر باور داشت ادیان به‌رغم

1. miu.ac.ir/index.aspx?siteid=23&pageid=20506&+newsview=10701

2. George Walker Bush.

3. Anthony Charles Lynton Blair.

4. Schroeder.

تاریخچه جنگ‌های دینی پیشین، به یک‌دیگر نزدیک‌تر شده‌اند (تقی‌زاده انصاری، ۱۳۸۴، ۹۸). او بنا بر روی کرد اسلام‌شناختی ویژه‌اش در کتاب *سلام*، با اشاره به جمعیت میلیاردي مسلمانان دنیا معتقد است همه مردم باید این دین را بشناسند و از امتیازهایش برای حل مشکلات جهان بهره بگیرند. از دید وی، ایدئولوژی‌ها، مکتب‌های فلسفی و جامعه‌شناختی در روزگار معاصر نمی‌توانند مشکلات بشر را حل کنند و فقط هم‌کاری ادیان جهانی و گفت‌وگویی آنها چاره‌ساز است و کمبود معنوی مردم را از میان می‌برد (هوفمان، ۲۰۰۱، ۱۱۵).

قرآن و شریعت اسلام

هوفمان افزون بر قرآن که منبعی برای دعا و مناجات و راه‌بردی برای زندگی است، شرع اسلامی را سرشار از قانون زندگی می‌داند؛ زیرا از شیوه غذا خوردن تا دیگر کارها در آن یافت می‌شود. او آیه شریفه «رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً» (بقره، ۲۰۱) را در تأیید این دعوی می‌آورد (هوفمان، ۱۹۹۷، ۵۵-۱۵۱). از دید هوفمان، اسلام دینی دارای ماهیت فطری است که خاستگاهش دل حضرت محمد ﷺ بود و گسترش شتابناک آن نه معلول تبلیغات، بلکه برآمده از ویژگی‌های خود اسلام است. از همین روی باور دارد اسلام از دید آموزشی و پرورشی، دینی فراگیر و برتر است و در رقابت با دیگر ادیان واپس نمی‌نشیند. او با انتقاد از دیدگاه مغرضانه غربیان درباره آیین قربانی؛ یعنی اینکه مسلمانان را با استناد به ذبح حیوانات در عید قربان انسان‌های خشنی می‌نامند، آیین «آدینه نیک» مسیحیان و باورشان را درباره فداکاری خداوند در قربانی فرزندش (عیسی) فریاد می‌آورد و آنان را به تدبر بدون سوگیری فرامی‌خواند (هوفمان، ۱۹۹۸، ۹۲ و ۱۴۸).

هوفمان هم‌چنین منتقد بسیاری از عادات فرهنگی غرب به‌ویژه استفاده افراطی از مسکرات است و به آسیب‌های این رفتار می‌پردازد و باور دارد که اسلام می‌تواند داروی همه دردهای غرب دچار به کج‌رفتاری‌های فرهنگی و دینی باشد (ر.ک: هوفمان، ۱۹۹۲، ۱۷۶-۱).

آثار

۱. خاطرات یک مسلمان آلمانی^۱

آثار پرشمار هوفمان به عربی، بوسنیایی، انگلیسی، فرانسوی، مالایایی، روسی، ترکی و مجاری منتشر شده است. *خاطرات یک مسلمان آلمانی*، نخستین اثر اسلام‌شناختی او (۱۹۸۷) در بردارنده اطلاعات ارزش‌مندی درباره چگونگی مسلمان شدنش (۱۹۸۰) و سفارت او در الجزایر و مراکش و شرح سفرهایش به ایالات متحده امریکا، الجزایر، مراکش، بلگراد، وین، ادرنه، استانبول، بروکسل، مکه، مدینه، جده و... است. این اثر به دفترچه خاطرات شبیه‌تر است، اما دیدگاه بدیع هوفمان را درباره اسلام بازمی‌نماید (ر.ک: هوفمان، ۱۹۸۷، ۱، ۱۹۲).

۲. سفر به مکه^۲

این کتاب هوفمان نیز به عربی (*رحلة الهوفمان*) و دیگر زبان‌ها مانند ترکی ترجمه شده است. نویسنده در این کتاب سراسر جهان اسلام را کل بشر در درازنای زمان تصویر کرده و در سفرهایش با احساسی قوی و افتخار به ایمان اسلامی، به بسیاری از ابهام‌ها و سؤال‌های خویش پاسخ گفته است. هم‌چنین با مشاهده فضایی همچون فداکاری، انضباط شخصی، مهربانی، سودمندی، عدالت و دیگر فضائل اخلاقی و معنوی در مسلمانان، تصویری درباره مسلمانان کردن بازنموده است (ر.ک: هوفمان، ۱۹۹۸، ۱۹۸۱).

۳. اسلام

کتاب *اسلام* هوفمان مبانی و ماهیت توسعه اسلام را به شکل فهم‌پذیری تبیین می‌کند. نویسنده، به اندازه شناختش درباره فرهنگ غرب، با فرهنگ شرق اسلامی آشناست. بررسی مقایسه‌ای اسلام با مسیحیت از دیگر ویژگی‌های ارزش‌مند این اثر است. نویسنده با توصیف مبانی و اصول مهم و جهانی اسلام، آن را جایگزین مناسب و راه حل کلیدی حل مشکلات جهان امروز برمی‌شمرد. او در ده فصل و یک مقدمه و نتیجه، گذرا به موضوع تاریخ، فلسفه، سیاست و... اسلام می‌پردازد. هوفمان می‌خواهد بدون داوری به مطالعه بپردازد و به نتیجه برسد، اما شاید بر اثر وابستگی‌اش به مذهب

1. Diary of a German Muslim.

2. Journey to Makkah.

اهل سنت، مطالعات او درباره تاریخ و باورهای شیعه بسیار اندک شده باشد. این کتاب سرانجام فهرستی از کتاب‌های مرجع، جدول‌های وقایع تاریخ اسلام و سیاه‌ای از اصطلاحات حقوقی و اسلامی عرضه می‌کند (ر.ک: هوفمان، ۲۰۰۱).

۴. اسلام به عنوان یک جایگزین^۱

مسلمان غربی (نویسنده) بنابر دانشی ژرف درباره اسلام و مسلمانان و تخصص فلسفی و حقوقی‌اش، در دوازده فصل به مسائل اسلام و تمدن اسلامی می‌پردازد و آینده‌نگرانه، آن را با دیگر ادیان مقایسه می‌کند؛ چنان‌که پیش‌بینی کرده است اسلام تا سده ۲۱ به حیاتی‌ترین دین جهان بدل خواهد شد و مسلمانان جایگاهی محوری در جهان خواهند داشت (ر.ک: هوفمان، ۱۹۹۲، ۱۷۶-۱).

۵. اسلام در هزاره سوم^۲

این کتاب مقدمه و پنج بخش اصلی دارد: «قدرت امت»، «تشکیل دولت‌های اسلامی»، «ویژگی‌های کشورهای اسلامی»، «جنبش‌های اسلامی» و «آسیب‌پذیری سیاست داخلی و ضعف سیاست خارجی». نویسنده با زبانی ساده درباره وضع جهان و مذهب و وضع حکومت‌های کنونی مسلمانان در این اثر سخن گفته است (ر.ک: هوفمان، ۲۰۰۱، ۱، ۲۴۸).

۶. ساختار نظام سیاسی اسلام مدرن^۳

۷. اسلام در سال ۲۰۰۴؛

۸. قرآن؛

۹. شناخت اسلام (سخن‌رانی ۱۹۹۷-۲۰۰۷)؛

۱۰. روی‌کرد فلسفی به اسلام؛

۱۱. اسلام و غرب؛

1. Islam: The Alternative.
2. Religion on the Rise: Islam in the Third Millennium.
3. Modern Islamic Polity in the Making.
4. Islam 2000.
5. Qur'an.
6. Understanding Islam: Lectures 1997-2007.
7. A philosophical approach to Islam.
8. Islam und der Westen.

۱۲. برگشت به اسلام؛ پیش‌بینی ما؛

۱۳. اسلام و قرآن: مقدمه ۲.

او هم‌چنین در نوشتن آثاری مانند *اسلام، مسیحیت و محیط زیست*^۳ با دیگران هم‌کاری کرده است. ترجمه آلمانی او درباره قرآن (با بازنگری ماکس هنینگ^۴) بسیار محبوب است.^۵ مراد هوفمان در این اثر با بهره‌گیری از آیات و روایات، به شبهات مردم پاسخ می‌گوید (مجله اسلام (der Islam) چاپ آلمان، ۲۰۰۲، ۸، ۷). هوفمان همواره برای نشریات کتاب نقد و بررسی *مسلمان جهانی، مطالعات اسلامی آکسفورد و مطالعات اسلامی اسلام/یاد و روزنامه اسلامی برلیندر*^۶ برلین می‌نویسد و مقاله دیگری به نام «جهانی شدن و آینده اسلام»^۷ منتشر کرده است.

نتیجه

ویلفرد هوفمان مستشرق و نویسنده، دیپلمات و افسر آلمانی سابق ناتو، کاتولیک و متعصبی بود که به دلیل ضعف‌های نظری و عملی بنیادین مسیحیت (به‌ویژه تثلیث و کفاره)، آن را کنار گذارد و در بررسی مقایسه‌ای ادیان توحیدی، کنج‌کاوانه در پی جایگزین بود که به اسلام گروید. گروه هوفمان به اسلام، از غنای معرفتی این دین در حوزه‌های انسان‌شناختی، خداشناختی و از شکل ارتباط معبود با عابد و گستره شرع اسلامی و تحریف‌ناشدگی قرآن کریم و روشن بودن تاریخچه زندگی پیامبر (حضرت محمد)، نظم و انضباط زندگی مسلمانان و بازتاب اصول اسلامی در اوضاع و احوال مادی و معنوی زیست مسلمانان، سرچشمه گرفت.

کشش‌های اسلام و غنای اصول معرفتی، آموزشی و عملی آن، عقاید هوفمان را دگرگون ساخت؛ چنان‌که امام کُلن پس از نوشته‌های اعتقادی او، درونی شدن اسلام و مبانی آن را در هوفمان تأیید کرد و او را مسلمان خواند. باور هوفمان به اسلام به

1. Menenggokembali Islam kita.
2. Islam and Qur'an: An Introduction.
3. Islam, Christianity & the Environment.
4. Max Henning.
5. Der Koran: arabisch-deutsch.
6. Berlinder.
7. Globalization and the Muslim future

اندازه‌ای ژرف بود که پس از مسلمان شدنش به اجرای مناسک و اعمال مذهبی (نماز، روزه و حج و...) بسی ملتزم بود. نوشته‌های اسلام‌شناختی فراوان او، به دفاع از اسلام می‌پردازند و منتقد بسیاری از عادات فرهنگی غرب به ویژه استفاده افراطی از مُسکراتند و به آسیب‌های این رفتار می‌پردازند. او باور دارد که اسلام داروی همه دردهای غربِ دچار به کج‌رفتاری‌های فرهنگی و مذهبی است.

هوفمان اسلام را الگویی برای زندگی و تنها راه خارج شدن از بحران‌های دامن‌گیر غرب می‌داند و معتقد است همه مردم باید این دین را بشناسند و از امتیازهای آن برای حل مشکلات جهان بهره بگیرند. از دید وی، ایدئولوژی‌ها، مکتب‌های فلسفی و جامعه‌شناختی قرن معاصر نمی‌توانند مشکلات بشر را حل کنند و تنها هم‌کاری ادیان جهانی و گفت‌وگوی آنها با یک‌دیگر، کمبودهای معنوی بشر را جبران می‌کند. اسلام از دید هوفمان، دینی برخوردار از ماهیتی فطری است که از دل حضرت محمد ﷺ سرچشمه گرفت و گسترش آن نه معلول تبلیغ، بلکه به ویژگی‌های خود اسلام وابسته بود.

كاوش و گروهش؛ مطالعه موردی زندگی و آثار مراد ویلفرد هوفمان ۷۵

کتابنامه

تقی‌زاده انصاری، شهرام (آبان و آذر ۱۳۸۴)، «اسلام در هزاره سوم»، *کتاب ماه دین*، شماره ۹۷ و ۹۸.

بی‌نا (شهریور ۸۱)، «گزیده خبرها»، *میلغان (فقه و اصول)*، شماره ۳۲.
هوفمان، مراد (۱۹۹۷ م)، *الاسلام کبیر*، بی‌جا، دار الشروق للنشر والتوزیع.
— (۱۹۹۸ م)، *الطریق الی مکة*، بی‌جا، دار الشروق للنشر والتوزیع.
— (۲۰۰۳ م)، *الاسلام عام ۲۰۰۰*، ریاض، مكتبة العبيکان.

Alam, M, M and Zahoor Mohammad Khan (۲۰۰۵), **One Hundred Great Muslim Leaders of the ۲۰th Century**, Institute of Objective Studies.

Caliendo, R. J (۲۰۱۰), **New York City Mayors** .

Cragg, K, *God's Wrong Is Most of All: Divine Capacity*, Brighton, Sussex Academic press, ۲۰۰۶

Gerhards, M, *Golgotha und Europa: oder: Warum das Evangelium zu den bleibenden Quellen des Abendlandes gehört*, universitätsdrucke im universitätsverlag Gottingen, ۲۰۰۷

Huffman, M, W, *Journey to Makkah*, No, Amana Publications, ۱۹۹۸

_____ (۱۹۹۲), **Islam: The Alternative**, No, Amana, Mordad ۱۰.

_____ (۲۰۰۷), **Islam and Qur'an: An Introduction**, No, Amana Publications.

_____ B (۲۰۰۱), **Islam**, No, DiederichsKompakt.

_____ A (۲۰۰۱), **Religion on the Rise: Islam in the Third Millennium**, No, No.

_____ (Summer/Fall ۲۰۰۰), "Globalization and the Muslim future", **Middle East, Affairs Journal**, ۶, No, ۴-۳.

Islamic Studies, Volume ۳۷, Islamic Research Institute, ۱۹۹۸

Sayeed, M, F, **Fundamental Doctrine of Islam and Its Pragmatism**, New York, N.D.

Wolsey, N, Ballet Today, No, No, ۱۹۵۹

Zehetmair, H, **Der Islam: Im Spannungsfeld von Konflikt und Dialog**, Berlin, ۲۰۰۵;

